

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Francisci Svarez Granatensis E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Primarij
at[que] Emeriti olim Professoris Tractatvs Qvinqve, Ad
Primam Secvndae D. Thomae**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1629

4. Quotuplex sit voluntarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94065)

vel alterius potentiae potest Deus necessitatem inferre voluntati: ergo necesse est mutationem fieri in dependentia ipsa.

XXII.

Quod aliter confirmatur, nam si Deus nunc concurrat cum libera voluntate servata libertate eius, & postea stantem eodem obiecto inferat illi necessitatem ad eundem actum, necesse est, ut aliter concurrat: quomodo enim potentia extraheretur à suo connaturali modo operandi, nisi Deus aliter in illam, vel cum illa efficeret: necesse est ergo, quod concursus Dei sit distinctus: ergo & concursus ipsius voluntatis, variata enim actione respectu causa prima, necesse est etiam variari respectu causa secundae, quia est una, & indivisibilis actio: dependentia ergo actus liberi respectu necessitatis ab extrinsecum provenientis est aliquid intrinsecum actui distinctum à concursu necessitante, nihilominus tamen illa dependentia non denominaret actum liberum nisi cum denominatione, & habitudine ad potentiam habentem vim, & facultatem ad suspendendum talem influxum per se ipsam ab intrinsecum: ergo esse liberam visum constituitur per hanc denominationem. Unde probabilissimum est, si actus liber fiat necessarius intrinsecum, non esse necessarium mutare hanc dependentiam, sed solum diversam applicationem obiecti, ut si quis diligat Deum libere per fidem, & immediate transeat ad visionem, poterit continuare eundem actum amoris necessario a nando ab intrinsecum, & tunc non oportet mutare, nec qualitatem, nec dependentiam eius, quia hoc solo quod ratione diversae cognitionis intelligatur voluntas impotens ad suspendendum actum, intelligitur actus esse necessarius, etiam si fiat per eandem dependentiam: & idem intelligitur poterit in actibus indeliberatis voluntatis, nam ex sola advertentia eorum sine mutatione physica facta in voluntate intelliguntur manere liberi, quia ex vi solius advertentiae rationis voluntas sit potens ad tollendum actum: ergo sola dependentia sine habitudine ad potentiam potens suspendere actum, non dat formalem esse liberum.

XXIII.

Quid aliter
vltimus co-
siderent in
actu libero.

Tertio praeter haec duo fingi posset in actu aliquis alius modus intrinsecum, à quo denominaretur liber. Tamen hoc multo maiori ratione reiiciendum est, quia neque explicari potest quid sit iste modus, neque quae sit necessitas ponendi illum: ac denique quia semper illo posito videtur illa ratio quod solus ille sine habitudine ad facultatem habentem virtutem ad suspendendum illum actum, non constitueret esse actum liberum: haec autem habitudo adiuncta rationi voluntarii perfecti statim constituet liberum sine illo modo: ergo ille superfluous est. Quod tandem confirmatur, quia stante eodem voluntario, atque eodem influxu positivo voluntatis, potest augeri, vel minui liberum mutatis causis extrinsecis, ut sunt passio, vel advertentia rationis, quia ratione illarum intelligitur esse in voluntate maior, vel minor potentia ad suspendendum actum: ergo signum est rationem liberi consummari in hac habitudine, seu denominatione ab hac potestate.

XXIV.

Instantia
nonnulla
contrarium
dicantur
venit.

Neque obstat quod libertas dicat perfectionem, nam dicit illam si physice loquamur, tum in ipso actu primo, nam facultas illa ad agendum, & non agendum est magna perfectio: tum etiam in ipso actu secundo, quatenus natura sua aptus est ita fieri à tali potentia: hoc autem non addit perfectionem physicam, sed moralem, ad quam sufficit denominatio ab ipsa potentia prout à nobis explicata est. Atque eadem ratione sufficit hoc esse liberum, ut sit fundamentum ipsius esse moralis,

de quo dicam suo loco. Neque est eadem ratio de voluntario, ut facile constat ex dictis, nam voluntarium, ut sic perficitur, & consummatur in positio influxu, & appetitu voluntatis, & ideo intrinsece continetur in ipso met actu: liberum autem vitra hoc addit habitudinem ad eundem appetitum, quatenus potest suspendere actum suum, à quo, ut sic, nihil positivum, aut intrinsecum recipit. Ex quo recte confirmatur supra dictum, scilicet esse liberum non esse intrinsecam rationem voluntarii, sed considerationem superadditam, sine qua potest voluntarium reperiri. Colligitur etiam hinc hoc esse liberum nihil repugnare cum perfectione voluntarii, neque illud, per se loquendo, minuire, ut quidam existimarunt, quia nec minuit illud ex parte intellectus, nam potius ad actualem libertatem requiritur perfecta cognitio intellectus, neque etiam ex parte voluntatis, quia stante libertate potest suo toto conatu, & affectu tendere in obiectum, & in hoc consistit perfectio voluntarii ex parte voluntatis. Nec refert quod voluntarium consistit in determinatione ad unum, liberum vero in indifferentia ad utrumque, quae videntur condiciones repugnantes. Non tamen sunt, quia libertas actualis, seu exercita etiam requirit determinationem ad alteram partem in ipso actu secundo, indifferentiam vero in actu primo seu facultate, ad quam dicitur habitudinem.

Ad fundamenta adducta in contrarium, à n. 3. q. attinet ad omnia testimonia dicemus duo. Primum in omnibus illis sermonem esse de homine viatore, in quo voluntarium perfectum, & liberum se semper comitantur in omni actu, & hinc fit, ut indifferenter vocent actionem liberam voluntariam & e contrario. Quod etiam attingimus libr. 6. de Trinit. cap. 3. & eadem ratione D. Thomas 1. 2. questio. 6. voluntarium perfectum explicuit per potestatem operandi, & non operandi, loquitur enim de homine quatenus per actus suos in beatitudinem tendit. Secundum est voluntarium perfectum, & liberum ex eadem radice oriri, scilicet ex perfecta cognitione intellectuali, ex quo fit, ut nunquam subiecto separentur, omne enim agens liberum potest perfecte voluntarie operari, & e converso, & hac de causa vnum pro alio frequenter usurpatur. Ad rationem autem mihi tactam in numer. 5. solutio etiam est facilis: nam perfectio libertatis licet coniuncta sit cum perfectione voluntarii modo nuper exposito, tamen formaliter non sunt omnino idem, ut dictum est.

XXV.
Ad fundam.
in nu. 3. &
sequent.

SECTIO IV.

Quotplex sit voluntarium?

Diximus an, & quid sit voluntarium, consequens est, ut explicemus aliquas divisiones ex quibus nonnullae sunt clariores, quae ex dictis colligi possunt. Primo enim dividi potest voluntarium in illud quod obiective tantum, seu concomitanter se habet, & in voluntarium active, seu causaliter, de quo dictum est sect. 1. Secundo posterius voluntarium subdividitur in voluntarium imperatum, seu quod est tale per denominationem ab alio actu, & elicivum, quod per se ipsum est intrinsece voluntarium per denominationem intrinsecam, quod etiam explicatum est supra.

Tertia divisio est in perfectum, & in imperfectum, quam attingit D. Thomas 1. 2. q. 6. art. 2. de qua plura sect. vltima huius disput. Nunc circa voluntarium imperfectum, [nam perfectum iam satis explicatum est]

I.
1. Divisio
voluntarii.
2. Divisio.
II.
3. Divisio.

est Jofum aduentu non fati explicari per ordinem ad appetitum, seu cognitionem fenfitivam, nam etiam in voluntate potest esse voluntarium imperfectum, vt conflat ex motibus primo primis, qui ex imperfecta aduertentia rationis procedunt: Illud ergo erit voluntarium imperfectum, quod procedit ex imperfecta cognitione obiecti non fati diiudicando, & confiderando rationes boni, & mali, quæ in ipfo funt. Vnde fit, vt in hoc imperfecto voluntario pofit esse magna latitudo, qualis esse potest in aduertentia imperfecta, tamen in ea diuifione communiter fumitur, vt excludit à voluntario perfectum vsum rationis, qui ad libertatem fufficiat, iuxta capacitatem obiecti, quomodo facile explicatur hoc membrum per priuationem alterius membri.

III. Quarto diuidi potest voluntarium in fe, & in alio, quæ diuifio confundi folet cum alia diuifione voluntarii in directum, & indirectum: fed nos illas diftinguimus claritatis gratia: quod videtur feciffe D. Thomas 1. p. q. 77. art. 7. & q. 3. de malo art. 1. vbi voluntarium in alio vocat voluntarium implicitum, & virtuale: voluntarium ergo in fe fati clarum est, tunc enim aliquid dicitur in fe voluntarium, quando in fe est volitum, ita vt voluntas immediate verferetur circa illud, vel per actum proprium, fi fit voluntarium directum, vel per carentiam actus, fi fit indirectum, vt dicam.

IV. Exponeatur 2. membrum prædictæ diuifionis. Circa voluntarium autem in alio, est in primis aduertendum interdum vocari voluntatem interpretatiuam, quæ præfumitur futura fuiffe in aliquo fi aduertiffet, aut fi rem cognouiffet, vt quando per epicheiam fit aliquod contra tenorem legis. dicitur actus ille interpretatiue voluntarius legislatori, quia fi hic, & nunc cognouiffet circumftantias talis actus, voluiffet illum fieri, fed fi quis recte confideret, hoc non est proprie voluntarium, nam fi quis omnino ignorans cafu occidiffet inimicum, ita tamen effet difpofitus, quod fi fciret esse inimicum facilius occideret, nõ propterea actio illa cenferetur illi voluntaria, quin potius Aristoteles vocauit illam non voluntariam, & dici etiam potest non inuoluntaria. Vnde hæc interpretatio potius deferuit, vt actio cenferetur non esse contra voluntatem alterius, v. g. superioris, quam vt cenferetur esse ab eius voluntate, & ideo dico non esse voluntariam illi, neque inuoluntariam, quod est obseruandum ad ferendum iudicium in rebus moralibus, quæ pendeant ex voluntate alterius, & interdum dici folet fufficere in eis voluntatem interpretatiuam. Sed oportet diftinctione vti, nam fi ad honeftatem actus fufficit, quod non fit alteri inuoluntarius, v. g. quod non fit prohibitus à superiore, tunc fati erit voluntas interpretatiua, fi re vera, moraliter loquendo, talis fit: fi autem neceffaria est pofitiua voluntas, seu pofitiuus influxus alterius procedens ex voluntate eius, tunc fati non erit interpretatiua voluntas prædicto modo explicata, quia re vera nulla est, vt dixi, vt in materia de confeffione, fi ad valorem actus neceffaria est iurifdictio à superiore collata, non fufficit prædicta interpretatio, fed neceffe est, vt aliquo modo conftet de superioris voluntate. Quo circa hoc voluntarium interpretatiuum non est, de quo in præfenti agimus, quia voluntarium in alio, non folum non est inuoluntarium, fed est vere, ac pofitiue voluntarium, non quidem per actum, qui immediate ad ipfum terminetur, in hoc enim diftinguitur à voluntario in fe, fed per actum, qui terminatur immediate ad illud, in quo virtualiter, seu moraliter contineri cenferetur id quod dicitur voluntarium in alio, vt cum quis vult comedere cibum fua faluti contrarium, & gritudo inde contracta dicitur

voluntaria non in fe, fed in alio, id est, in appetitu cibi.

Circa hoc autem voluntarium duo inquiri poffunt, primum, quid ex parte intellectus fit ad illud neceffarium. In quo breuiter dicendum requiri vt aliquo modo fit cognitum, quia ficut nihil est volitum, quin præcognitum, ita nihil est voluntarium quin aliquo modo cadat sub cognitione operantis. Sed hoc dupliciter potest accidere primo quod fit directe præcognitum. Secundo, quod fit in potestate operantis illud præcognitare, & animaduertere, ac p ex negligentia hoc facere omiferit: & vtque modus fati est ad huiusmodi voluntarium, vt ex D. Tho. colligitur 1. 2. quæft. 73. art. 8. & quidem in primo modo cognitionis nulla est difficultas, in fecundo vero est maxima, quam attingemus in difput. 4. agentes de ignorantia.

Secundo dubitatur in hoc puncto, quid requiratur ad huiusmodi voluntarium ex parte voluntatis: cum enim in huiusmodi voluntario duo fint obiecta, quorum vnum ex alio fequitur, & ideo dicitur voluntarium in illo: videri potest ad huiusmodi voluntarium fati esse, quod illa duo obiecta fint inter fe connexa, & quod connexio fit aliquo modo præuifa vt volito vno obiecto cenferatur volitum aliud, quod ex illo fequitur, nam fi hoc non fufficit ad huiusmodi voluntarium, fequitur culpam peccatoris esse Deo voluntarium hoc ipfo, quod vult dare illi concursum fuum præuidens infallibiliter peccatum futurum. Sequitur etiam mortem innocentis esse voluntariam militibus comburentibus domum, hoc folo quod voluntarie efficiunt combuftionem, ex qua vident futuram esse mortem innocentis.

Propter hæc dici folet præter connexionem rerum, & fcientiam ex parte intellectus neceffaria esse obligationem vitandi vnum, ne fequatur aliud, sine qua nullum erit voluntarium in alio, atq; ita in dictis exemplis illa non funt voluntaria ex defectu huius obligationis. Alii vero hoc non placet, quia præceptum cum fit extrinsecum, nihil videtur poffe conferre ad voluntarium: quod esse debet ab intrinseco, fed folum ad hoc est neceffarium præceptum, vt id quod aliqui voluntarium est imputetur, vel non imputetur ad culpam: actus enim non ideo est voluntarius quia est malus, vel contra præceptum, fed potius è contrario, vt actus fit malus, & contra præceptum proprie prærequirit, vt fit voluntarius: ergo præceptum non caufat voluntarium, fed fupponit.

Mihi tamen in hac re diftinctione vtendum videtur, duobus n. modis accidere potest, vt pofita actio in fe voluntaria aliquid fequatur. Primo quod fequatur per fe ex vi meæ actionis præcife fumptæ. Secundo quod non fequatur per fe, neque ex vi illius tantum, fed ex aliis adiunctis: ita tamen, vt hic, & nunc infallibiliter fequatur, & fequendum præuideatur. Exemplum vulgare est, fi quis videat alium peccatum eo quod ipse dat eleemofynam, vel aliquid fimile operatur. Primo ergo quando effectus est prioris rationis, vt cenferatur voluntarius in alio, fufficit ex parte voluntatis, quod prior actus fit voluntarius directe, & in fe nulla habita ratione præcepti. Ita fumo ex D. Thom. 1. 2. q. 37. art. 8. vbi rationem indicat, quia talis effectus per fe cenferatur confutere vnum, & ad eandem speciem pertinere cum fua caufa. Et hoc fenfus habet verum, quod dici folet, qui vult antecedens, velle etiam confequens fufficienti cognitione fuppofta. Vnde in huiusmodi voluntario præceptum folum ad hoc conferre

V. Dubium circa proxime dicta de voluntario in alio, quid exigat ex parte intellectus.

VI. Dub. quid exigat ex parte voluntatis, vt à quibusdam refoluetur.

VII.

VIII. Decifio auctoris per diftinctionem.

ferre potest, vt illud voluntarium sit turpe, vel honestam, nam si effectus, v.g. prohibitus sit, necesse est, vt sit etiam prohibita causa, ex qua per se, & ex præcisa virtute illius sequitur talis effectus, nam cum hæc duo sint inseparabilia physice, multo magis erunt moraliter.

IX. Secundo ad idendum est quando affectus sequitur tantum posteriori modo, vt censeatur voluntarius in alio, necessariam esse obligationem vitandi vnum ne sequatur aliud, vt in simili dicemus explicando sequentem diuisionem, & hoc confirmant adducta exempla. Et ratio est, quia vt aliquid sit voluntarium, prout nunc de illo agimus, necessarium in primis est, vt sit volitum, & deinde vt sit aliquo modo à voluntate: nihil autem hic inuenitur secluso præcepto. Primum patet, quia aliud est esse permixtum, aliud esse volitum, vt constat ex communi sensu omnium, & ex ipsa vocum significatione, nã permixtum abstrahit, seu præcedit à voluntario, & inuoluntario, sed in eo casu talis effectus solum est permixtus seclusa obligatione, & ideo non imputatur ad culpam etiam si malus sit. Item ille effectus non est volitus in se, vt constat, neq; in alio, quia non continetur virtute in illo: ergo nullo modo est volitus: ergo ex hoc capite non est voluntarius, vnde neque esse potest à voluntate tanquã à causa, quia voluntas nihil causat nisi volendo, item quia mere per accidens sequitur ex eo, quod voluntas vitet: secus vero est si superaddatur voluntas transgrediens tale præceptum, censeatur etiam causa moralis effectus subssecuti, & ideo illi attribuitur tanquam voluntarie causanti, non enim est causa omnino necessaria, aut naturalis, est ergo voluntaria. Ratio vero reddi potest, quia ratione præcepti illa causa, & effectus ex illa secuti, quamuis physice tantum per accidens connectantur, nec vnum sit causa alterius: tamen moraliter censeantur habere rationem vnus obiecti disconuenientis, seu euitandi à voluntate, & ideo voluntas vnus censeatur virtualis voluntas alterius. Item ad di potest, quod non existente præcepto, effectus, qui omnino per accidens sequitur, non pertinet ad voluntatem: ratione autem præcepti pertinet ad illam moraliter, quia tenetur vitare illud quoad possit, & ideo si non faciat, censeatur moralis causa illius.

X. Vnde non obstat obiectio m. 7. facta quia licet præceptum videatur quid extrinsecum, tamen illo posito sit moralis quædam mutatio in obiecto, ratione cuius est in illo maior connexio moralis, quam esset secluso præcepto, & ita etiã magis pertinet ad operantem: & quamuis prius sit esse voluntarium, quam esse culpabile, non tamen semper est prius, quam esse præceptum, loquendo de voluntario in actu secundo, vt loquimur: nam præceptum supponit quidem quod ille cui imponitur, sit capax voluntariæ operationis. Potest tamen esse ratio, quod aliquid reputetur moraliter voluntarium in actu secundo, quod sine præcepto non reputaretur, quatenus ex præcepto mutatur habitudo moralis obiectorum, tam inter se, quam in ordine ad operatorem.

XI. Ex quo intelligitur primo ad hoc voluntarium non satis esse quodcumque præceptum, quod sit veluti extrinsecum, & per accidens ratione talis operationis, sed necessarium est præceptum, quo quis teneatur vitare ne inde sequatur alius effectus, quia huiusmodi præceptum est quod facit prædictam moralem mutationem in obiecto, & non quodlibet aliud: vt si quis teneatur abstinere à cibo ratione præcepti Eccllesiastici, non vero ne sequatur inde, v.g. pollutio nocturna, quamuis transgrediat præceptum ieiunii, non ideo

censebitur voluntaria talis pollutio, nec tenebitur illam vitare propter vitandum alterum effectum, sed aliunde.

Secundo colligo ex omnibus dictis posse eundem actum esse voluntarium in alio causaliter, & tamen esse in se inuoluntarium obiectiue, vt si quis actu directo omnino nolit hominem occidere, & tamen velit emittere sagittam non adhibita sufficienti diligentia, ne hominem occidat, tunc enim homicidium si fieri contingat, est in se inuoluntarium formaliter ratione prioris actus, & tamen est voluntarium in alio, & virtualiter, ratione posterioris actus. Et ratio est, quia illi duo actus in se non sunt formaliter contrarii, & alioqui cum voluntas sit libera, quamuis nolit homicidium, potest non applicari actu ad exhibendam diligentiam necessariam ne sequatur homicidium: & ideo dixi illud esse inuoluntarium obiectiue potius quam causaliter.

XII. 2. Confessarium.

Vltimo diuiditur voluntarium in directum, & in indirectum. Directum est illud, in quod directe tendit voluntas per actum suum, & ideo in eo explicando nulla est difficultas. Indirectum vero quodam generali significatione dici solet: omne illud quod moraliter censeatur esse à voluntate, ac si illud expresse vellet, quamuis ipsa non eliciat proprium actum, quo illud velit, & in hoc sensu etiã voluntarium in alio, de quo hæctenus dictum est, dici potest indirectum, quia voluntas non recta tendit in illud, sed per aliud: nos vero in hac diuisione strictius sumimus voluntarium indirectum, vt sit illud, quod est à voluntate volante, & operante per actum positium, siue id sit immediate, seu virtute, & de hoc indirecto voluntarium est specialis difficultas sequenti sect. tractanda.

XIII. 5. Diuisio.

SECTIO V.

Vtrum sit aliquod voluntarium indirectum, quod actum voluntatis non requirat; & quid sit ad illud necessarium.

Hæc quæstio videtur coincidere cum alia, quam D. Thomas attigit 1. 2. quæst. 71. artic. 5. vtrum possit esse omisio sine actu: sed quamuis sint similes, non tamen sunt omnino eadem, tñ quia hic non agimus de sola omisione, seu priuatione, sed etiam de effectibus, seu actibus positivis: tum etiam quia omisio, vt ibi sumitur, includit rationem culpæ, hic autem voluntarium abstrahit à culpa: est ergo quæstio diuersa, quamuis ex resolutione præsentis quæstionis pendeat alterius resolutio. Aliqui Theologi, quos sequitur Vazquez 1. 2. disp. 92. cap. 2. opinati sunt non posse aliquid esse voluntarium sine actu positiuo voluntatis, quia si hoc voluntarium, de quo agimus, non est in actu primo, sed secundo, non potest esse sine aliquo actu secundo: item si voluntas antea non volebat, sed nunc vult, siue id sit directe, siue indirecte, necesse est esse mutatam, non mutatam autem nisi per actum. Denique ita videtur sentire D. Thomas dicta quæst. 71. art. 5. vbi negat posse esse omisionem sine actu, vbi in eandem sententiam citari solent Alenf. Henr. Adrian. Capreol.

I. Exponitur quæstio.

Nihilominus dicendum est, per se loquendo, & ex vi voluntarij non repugnare aliquando esse sine actu per solam liberam suspensionem actus, ita D. Thomas 1. 2. quæst. 6. art. 3. & omnes Thomistæ. Almain. tract. 3. moral. cap. 1. Et probatur, quia libertas voluntatis includit potestatem agendi, & non agendi: ergo cognitio obiecti, quod necessi-

II. Sententia auctoris in hac parte tull.